

Львівський державний університет фізичної культури ім. Івана Боберського

Кафедра хореографії та
мистецтвознавства

МЕТОДИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

(Тези лекції 1 і 2 для студентів V курсу ФПО Спеціальності 024 Хореографія з
дисципліни «Методика і організація науково-дослідної роботи студента»

Розробила: проф., к.п.н. СОСІНА В.Ю.

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

на засіданні кафедри хореографії та
мистецтвознавства

Протокол № 1 від «31» серпня 2022 р.

Зав. кафедри: проф., к.п.н. _____ Сосіна В. Ю.

Львів 2022

План

1. Методи отримання ретроспективної інформації, методи збору і обробки поточної інформації, методи оцінки ефективності навчально-виховного процесу. Аналіз літературних джерел і документальних матеріалів. Види документальних матеріалів.

2. Методи та види педагогічного спостереження та їх загальна характеристика. Об'єкти педагогічного спостереження. Педагогічний експеримент як метод дослідження. Структура і тривалість педагогічного експерименту.

3. Види педагогічного експерименту. Способи формування груп для проведення педагогічного експерименту. Етапи педагогічного експерименту.

4. Характеристика методів опитування. Види опитування: бесіда, інтерв'ю, анкетування,. Способи побудови анкет.

5. Тестування як метод дослідження. Види тестів. Особливості тестування рухових здібностей.

6. Методи математичної статистики та їх використання у дипломних роботах студентів. Основні показники та їх інтерпретація.

Література:

1. Шиян Б.М. Теорія і методика педагогічних досліджень у фізичному вихованні / Б.М. Шиян, О.М. Вацеба : навчальний посібник. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. – 276 .

2. Сергієнко Л.П. Тестування рухових здібностей школярів : Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Л. П. Сергієнко. - К. : Олімп. л-ра, 2001. - 439 с. - Бібліогр.: с. 430-435. - укр.

3. Підбірка літератури з теми магістерської роботи (див. теми дипломних робіт).

4. Методичний посібник «Методика написання курсових і дипломних робіт», 2018.

Львів : ЛДУФК.

У розділі Методи дослідження – перераховують основні методи, що були використані у роботі для вирішення поставлених завдань. Виходячи з того, що кожне наукове дослідження може відбуватися на двох рівнях: емпіричному (коли здійснюється процес накопичення

фактів) і теоретичному (на якому відбувається узагальнення знань) методи умовно поділяють на три групи:

- методи емпіричного дослідження (спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент);

- методи теоретичного дослідження (ідеалізація, формалізація, логічні та історичні методи);

- методи, що застосовують на емпіричному і теоретичному рівнях (абстрагування, аналіз і синтез, індукція й дедукція, моделювання та ін.)

Серед методів дослідження у магістерській роботі найчастіше використовують: теоретичний аналіз і узагальнення даних науково-методичної та спеціальної літератури; аналіз документальних і архівних матеріалів; вивчення досвіду провідних фахівців, балетмейстерів, педагогів; педагогічні методи (педагогічне спостереження, педагогічний експеримент); соціологічні методи (опитування, анкетування); методи експертних оцінок, методи математичної статистики та ін.

У роботах теоретичного, описового характеру, де не проводиться експеримент, використовують методи мистецтвознавчого аналізу (аналіз і синтез, узагальнення, індукції та дедукції, аналогії та моделювання, абстрагування і конкретизації, порівняльно-історичний, термінологічний тощо).

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ І ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

В розділі перераховуються методи дослідження, а також дається їх коротка характеристика. Наприклад:

1. Аналіз та узагальнення даних науково-методичної та спеціальної літератури.
2. Опитування (анкетування).
3. Педагогічні спостереження.
4. Педагогічний експеримент.
5. Методи математичної статистики.

Коротка характеристика методів дослідження

Доволі часто метод трактується і як конкретний спосіб вивчення педагогічної дійсності, інтелектуальна схема, використовувана дослідником для пояснення логіки дослідження, послідовності та зв'язку між його окремими етапами.

У педагогічних дослідженнях застосовують в основному комплекс загальнонаукових методів. Педагогіка у цьому випадку виконує системоутворювальну функцію, інтегруючи знання з різних наук з урахуванням власної специфіки, з метою отримання різнобічних відомостей про розвиток навчання або виховання певного об'єкта педагогічного впливу.

Найчастіше використовують у педагогічних дослідженнях такі методи: педагогічного спостереження, інтерв'ю, педагогічного експерименту, вивчення шкільної документації, вивчення результатів діяльності учня, психолого-педагогічного тестування, проєктивні методи, соціологічні методи (анкетування, рейтингу, узагальнення незалежних характеристик, соціометрії), математичні методи (ресстрування, ранжування, статистичні методи, метод вимірювань), теоретичні методи (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, висновки, моделювання, індукції, дедукції, порівняльно-історичного аналізу).

Метод педагогічного спостереження - це спосіб безпосереднього сприйняття педагогічних явищ, процесів у їхній дійсності та в динаміці у природних умовах. Відомі його визначення і як джерела та способу пізнання педагогічних явищ через безпосереднє спілкування з особами, яких дослідник вивчає у природних умовах (МФіцула); як метод вивчення педагогічних явищ без втручання дослідника у навчально-виховний процес (О.Вишневський); як організоване дослідження в природних умовах (Н.Волкова).

Розрізняють такі види спостереження: тривале й коротке, систематичне й епізодичне, безпосереднє й опосередковане, відкрите й закрите, цілеспрямоване й вибіркове.

Методика спостереження передбачає: вибір об'єкта спостереження, визначення мети та завдань, створення відповідної програми, визначення способу й форми фіксації результатів, опрацювання даних, формулювання висновків.

Метод інтерв'ю - спосіб отримання інформації в процесі усного опитування з використанням заздалегідь визначених питань, поданих у певній послідовності.

Розрізняють інтерв'ю: вільні (не регламентовані темою), стандартизовані (нагадують анкету із закритими запитаннями), напівстандартизовані (поєднують особливості двох попередніх), діагностичні (допомагають розкрити суть проблеми), клінічні (проводиться у вигляді терапевтичної бесіди з метою надання психолого-педагогічної допомоги), фокусовані (фокусує увагу на одиничній проблемі чи поступку), панельні (багаторазове опитування одних і тих самих питань через певні проміжки часу), групові (бесіда, під час якої дослідник викликає дискусію в групі з метою довідатися про думку кожного).

Інтерв'ю ефективне тоді, коли дослідник упевнений в щирості відповідей респондентів.

Метод педагогічного експерименту (від лат. *experimentum* - проба, дослід) - спосіб наукового дослідження, який передбачає спеціальну організацію педагогічного процесу в заздалегідь визначених умовах з метою перевірки достовірності педагогічної гіпотези, яку висунув дослідник.

Природний експеримент проходить у звичайних умовах із поділом учнів на експериментальні й контрольні групи. У перших, наприклад, проводиться експериментальне навчання, у других - без змін, оскільки ці групи використовують для порівняння результатів експерименту.

Лабораторний експеримент проводиться в спеціально обладнаних технічними засобами і апаратурою лабораторіях.

Констатувальний експеримент проводиться на початку дослідження і передбачає виявлення реального стану справ на певній ділянці педагогічної діяльності.

Творчо-перетворювальний або формуючий використовується для конструювання нових педагогічних явищ у процесі розробки гіпотези дослідження, теоретичної концепції тощо.

Контрольний експеримент полягає в застосуванні сформованої і апробованої у процесі творчо-перетворювального або формуючого експерименту методики в роботі розширеного кола педагогів і шкіл. Мета його - фіксація показників досліджуваного об'єкта після закінчення процедури формуючих впливів.

Метод вивчення шкільної документації передбачає вивчення особових справ учнів, медичних карт, класних журналів, учнівських щоденників, протоколів різноманітних зборів та засідань, загально шкільного плану роботи, протоколів засідань педагогічної ради, планів роботи класних керівників, предметних комісій тощо.

Метод вивчення результатів діяльності учня. Його застосовують, вивчаючи письмові, графічні роботи учнів та їхні вироби. Ці роботи допомагають виявити індивідуальність кожного учня, дізнатися про його ставлення до навчання, оцінити рівень засвоєння вмінь і навичок у певному напрямку навчальної діяльності.

Метод психолого-педагогічного тестування допомагає визначити рівень знань та вмінь учнів, його інтелектуальний розвиток за допомогою відповідно сформованих запитань, спеціальних карток, малюнків, ребусів, кросвордів, задач-шарад.

Проективні методи передбачають використання стимулів для збудження певних реакцій людини з метою вивчення її психічних властивостей. З цією метою піддослідному пропонують, наприклад, відновити ціле деталями або написати оповідання за малюнком із невизначеним змістом.

Метод анкетування передбачає відповідь досліджуваних на складені за спеціальною програмою запитання.

Ураховуючи характер інформації та спосіб її отримання, виділяють такі типи анкетування: усне та письмове, суцільне (охоплюються великі групи населення) та вибіркоче, індивідуальне та групове, очне та заочне.

Розрізняють такі форми анкет: відкриті (спосіб відповіді не обмежується), закриті (мають варіанти відповідей, з яких потрібно вибрати один), напіввідкриті (допускають вибір

декількох варіантів відповідей), полярні (передбачають оцінку ступеня виразності певної якості за 4-5-бальною шкалою).

Метод рейтингу - це метод оцінки педагогічної діяльності або її аспектів компетентними експертами, для яких властиві такі риси: позитивне ставлення до експертизи, креативність, конструктивність мислення, наукова об'єктивність, самокритичність, відсутність схильності до конформізму. Рейтинг є основою для побудови різноманітних шкал оцінок.

Метод соціометрії запозичений з однойменної галузі соціології, яка вивчає між особистісні взаємини в малих групах кількісними методами, її автор - американський соціальний психолог і педіатр Джакоб Морено - мав на меті не лише вивчення, а й розв'язання проблем у групі.

Згідно з цим методом кожному учневі пропонують, наприклад, з ким би він хотів сидіти за однією партою. На кожне запитання він може дати лише обмежену кількість "виборів". За їхнім числом і визначається місце і статус кожного члена колективу, лідерство, наявність мікро угруповань, що в сумі дозволяє змодельовати внутрішньо колективні стосунки і визначити рівень згуртованості колективу.

Однак цей метод допомагає відобразити лише найзагальнішу картину взаємин у колективі.

Метод реєстрування - виявлення певної якості в явищах та її кількості (наприклад, кількості пропущених уроків учнем).

Метод ранжування - розміщення даних на основі спадання чи зростання відповідних показників, що дає можливість визначити місце будь-якої складової в цьому ряду (наприклад, складання списку учнів класу залежно від рівня їхньої фізичної підготовки).

Статистичні методи використовуються для опрацювання експериментальних даних з метою обґрунтування висновків, що впливають з експерименту. Ці методи переважно представлені: 1) теорією статистичного висновку (передбачення результатів на основі даних обстежених вибірок); 2) описовою статистикою (табулювання, графічний вираз та кількісне оцінювання даних); 3) теорією планування експериментів (виявлення та перевірка причинних зв'язків між змінними).

Статистичні методи пов'язані з визначенням середніх арифметичних величин, медіани (показника середнього ряду; наприклад, серед п'ятнадцяти учнів, які розташовані згідно з рангом їхніх оцінок, медіаною буде оцінка результатів восьмого учня за списком), підрахунку ступеня розсіювання біля цих величин, тобто дисперсії, середнього квадратичного відхилення, коефіцієнта варіації.